

Születésnap küldetés

Ismét egy amerikai film a vietnami háborúról. Ismét egy film a manipuláció áldozatairól. Ismét egy film, melyben Tom Cruise (az Esőember „másodszerplője”) nagyot alakított. Ismét egy film, melyet Oscar díj(ak)ra tartottak érdemesnek.

A Született július 4-én című, Oliver Stone rendezte film annak a kisserácnak a felnőtté válásáról szól, aki a nagy amerikai nemzeti ün-

Új film

nepén, a függetlenség kiáltásának napján született, 1946-ban. Nehéz megfelelni egy ilyen nevezetes születésnap jelentette kihívásnak. Különösen akkor, ha egy hétköznapi amerikai mintacsaládnak egyetlen büszkesége, hogy a legnagyobb fiú július 4-én üli szülinapját, akkor, amikor a városka minden lakója a felvonuláson ünnepli „amerikaiását”. Három felvonulásban benne egy ember élete...

A kisserác vallásos és hazafias nevelést kap. Ami annyiból áll, hogy megtanulja, miképpen kell keresztet vetni, és imát mondani az asztalnál, s hogy a polgároknak, de főleg a katonáknak „áldozatokat kell hozniuk hazájukért”, az amerikaiaknak „a vörösök előretörését” úgy kell megakadályozniuk, hogy Vietnámba mennek harcolni. Ehhez már „csak” az kell, hogy a srácba belesulykolják a sportolók alaptételét: az eredményért küzdeni muszáj, s hogy meglássa: milyen szép egyenruhájuk van, milyen katonásan viselkednek a tengerészgyalogosok, s kész az „eredmény”: a vietnámi háború önkéntese.

A valódi háborúba csöppent kamasz testileg és lelkileg megrokkant, de túléli Vietnámt. „Boldog békeidős” múltjához az egyetlen kapaszkodót az jelenti, hogy igyekszik magában ébrentartani a hazafiúi lelkesültséget. Ám ez már terhes családjának, terhes nemzedékének, terhes nemzetének. Hazájában otthonlanná, nemzedékében idegenné válik. Mexikóba számúzi magát, testi kiszolgáltatottságát megaláztatással mélyíti. Ekkor dőbber rá becsapottságára. A békeharcosok szószólójaként teljesíti be a nevezetes születésnap jelentette küldetését.

A történet „kereke”. A film „profi”. A néző „elégedett” — lehetne, ha nem zavarná a történet és a film olajozott jólsikerültsége.

(újszászi)

A Mesterbérlet zárókoncertje a dómban

Az öt hangversenyből álló *Mesterbérlet* utolsó előadása hangzott el kedden este a dómban. Amint már megszokhattuk, az előadók közismert és közkedvelt műveket mutattak be. Elsőként Pürcell könnyed D-dúr szvitjét játszotta a *Weiner Kamarazeneke*r, majd Händel d-moll orgonaversenye következett a svájci *Daniel Meylan* előadásában. Általában orgonahangversenyen a nagy romantikus orgonát szólaltatják meg, melynek hatalmas hangereje szinte szétfeszíti a dóm falait. Éppen ezért első pillanatban csalódást okozott a kevésbé mutatós, barokk orgona hangja. De a harmadik tétel lírai szépségű, melodikus orgonaszólóját hallgatva igazat kellett adnunk *Weninger Richárd* karmesternek, aki végül is a kevésbé látványos, de az előadott művek hangulatához jobban illő hangszert választotta.

Bach E-dúr hegedűversenyét *Szeccsdi Ferenc* adta elő. A művész játéka évről évre érettebbé válik, szépen lelekerekített dallamívei, átért előadásmódja sok szép percet okozott a közönségnek. Vivaldi d-moll concerto grossóját lendületesen, igen jól megválasztott tempóval mutatta be a kamarazene-

kar. A szintén Vivaldi által komponált d-moll hegedűorgonaverseny előadásakor a hegedű lényegesen jobban érvényesült, esetenként szinte elnyomva az orgonát.

A hangversenyen a legnagyobb sikert kétségtelenül a többek szemébe könnyet csaló Albinoni Adagio aratta. A hegedűk által előadott, csodálatosan hajlékony dallamívek, a diszkrét orgonakíséret, a finom pianók azt érzékeltették, hogy karmester és együttese tökéletesen azonosult a mű hangulatával, és mindezt át tudták adni a közönségnek. Engedjessék itt meg azonban egy külsőségek ható, de a helytiszteletéhez mégis hozzá tartozó megjegyzés: a templomban nagyon visszatetsző a taps, a hangos tetszésnyilvánítás. Nem értek egyet a koncertet konferáló hölgygel, aki tapsra bátorította a közönséget. A templom az áhítat helye, és e ponton bizonyos értelemben találkozunk a zenével.

A Mesterbérlet sorozat ez évben indult. Az utolsó koncertet hallgatva elkerülhetetlen a mérlegelés, a visszatekintés. Bármelyik előadásra gondolok, értékes, maradandó zenei élmények jutnak eszembe. Minden

koncertnek volt atmoszférája, telt ház volt, a közönség lelkesen ünnepelte az előadókat, akik nem sokáig kérték magukat, boldogan adták ráadást. Kiváló művészeket hallhattunk, akik közül elég csak *Fischer Annie-t* megemlítenünk.

Mindig arra panaszkodunk, hogy a közönség érdektelen, a koncerttermek konganak az ürességtől, az előadások ráfizetések. A Mesterbérlet mindezt cáfolta. Vajon hogyan tudták ezt elérni? A válasz egyszerű: *szükség van egy kiváló, jó kapcsolatokkal rendelkező, ambíciózus zenei vezetőre* (*Weninger Richárd*), aki együttesével azért tudja magával ragadni hallgatóságát, mert örömet lel a muzsikálásban, és ezt az érzést akarja megosztani a közönséggel. És nem utolsósorban igenis nagyon fontos egy jó szervező (*Hrabovszky András*), aki megfelelő érvekkel kiválogatott szervezőgárda segítségével tölti meg estéről estére a koncerttermet.

A szervezőket nem kis fáradozást igénylő munkájukért köszönet illeti, s reméljük: következik a folytatás.

Gresó Erzsébet

Jelentés a szigetről

Igen, *jelentés*. A kettéhasadt tudatú város egyik feléből — mely várost neveznek amazok Porlódnak — jelentés küldetik a város hasadt tudatának másik felébe — melyet hívnak emezek Szögedének. Igen: ritkán találkozik a város egyik fele a másikkal. Kedd este találkozott az „egyetemista” város, pontosabban annak is csak egy része: mely rész az irodalom iránt, pontosabban a fiatalabb irodalom iránt fogékonyságot mutat. Milyen különös: mindig ugyanaz a rész. Ugyanazok az arcok. Persze, legyinthe-nénk mi is: belterjesség, (mir)elit sznobság. Lehet. De ha az irodalom igénye ténylegesen csak ebben a környezetben mutatkozik meg, akkor jóval több annál: közeg. Közönség. Szellemi környezet.

Az ifjúsági ház kedden kötetlen, de egészében igényes szimpozion számára nyílt meg. Senki nem csodálkozott persze, hogy a közönség a „szokásos” — így otthonosabb is talán. Mindössze egyetlen idősebb házaspár jött el meghallgatni a *költészet napja tiszteletére* rendezett irodalmi felolvasóestet. És türelmesen végignézték a majd' négyórás műsort.

A város két fele tehát most sem találkozott. A város eme fele egy különös nyelvet beszél — nem a városban, de még az országban is egyedülállót. S nem

is pusztán nyelv: inkább színház! Mozgás, mozdulat, ahogy a legfiatalabb nemzedék egy karlendítéssel, némán elnézést kér, ahogy *Szilasi László* (némileg) profilba ül, s úgy mesél a Nagy Magyar Kolbászvágógépről, ahogy *Balog József* vegy-tiszta (?) iróniával (?) belecsámcsogja rózsaszín rágóját a mikrofonba, ahogy *Podmaniczky Szilárd* a dobok mögé ül, ahogy a szünetben, vagy a felvonások alatt a nézőtérén (?) gesztusok, barátságok mozdulnak — igen, mindez *színház*. Hang, hangsúly, mozdulat, ami itt és most, és csak itt, és csak most: érvényes. *Szántó István* szavával: sziget ez, s ezen a szigeten Ariel szellem jóteknokodik, ő az, ki a szövegeket nemcsak itt és most, de a pillanaton túl is érvényessé varázsolja. Így *tűnnek majd nyomdafestéket Darvasi László, Háy János, Kurdi Fehér János vagy Jónás Csaba* versei.

Igen, ez egy *jelentés*. Hátha egyszer fölfigyel, kinyitja füleit a város másik, szenderegő fele, s meghallja a furcsa muzsikát. Hátha megtanulja egyszer érteni a hangok, a költészet harmóniáját.

P. A.

*

Az esten bemutatott művek egy része olvasható lesz a DM április 21-ei és a Szegedi Egyetem április 23-ai számában.

Profi amatőrök?

A szocialista művészetpolitika kalapácsa jókora éket vert a hivatásos és a nem hivatásos művészet közé. S míg az állam látszólag egyik kezével jótékonyan, atyáskodva támogatta a nem hivatásos művészt, addig a másik kezével a köztudatba jó mélyen beleültette a minősítést: az egyik csak amolyan műkedvelő, a másik viszont a garantált minőséget előállító kategória. Pedig a legfőbb különbség a profi és amatőr között nem ez, hanem míg a „felkent” művész része a hivatalos struktúrának, kénytelen-kelletlen kiszolgálója egy művészetpolitikai koncepciónak, addig az amatőr nem feltétlen.

A hatvanas évek legendás amatőr színpadainak legendás előadásaira még sokan emlékszünk. Az avantgard, a XX. századi, az izgalmas, új megoldásokat, tartalmakat, sokszor megdöbbentően egyszerű formákat nem a nagy színházak, hanem az amatőr színjátszók építették be elsőként művészi nyelvükbe. A hivatalos struktúra, a ma-mut apparátust mozgó magyar színházak képtelenek voltak olyan mozgékonyan és rugalmasan követni húsz évvel ezelőtt az idők szavát, mint az amatőr társulatok. Aztán ezek a csoportok

„Hétpróbás” Próbataársulat

ahogy felvirágoztak, úgy el is tűntek a süllyesztőben. Az országos amatőr színjátszók fesztiválján ugyan kötelesszerűen megjelentek legfőbb szörzör realista, vagy a commedia del arte stílusú műveket tűzve műsorukra. A zsűri, a népművelési intézet és más hivatalok szakemberei minden alkalommal tisztelegéssel elmondták építő véleményüket és kiosztották az okleveleket. Az igényes, az intellektuális törekvéseket profi módon felvállaló amatőr — vagyis az ön-maga örömeire játszó — alkotócsoportokat legfeljebb

jóindulatúan megtúrták a közművelődési intézmények, mint a se nem ártó, se nem használó köldöknézegetőket szokták. Legjobb esetben nagyvonalúan megtámogatták őket némi pénzzel is. A „szakképzetlen” színészek, rendezők azonban nem vehettek igazán részt a magyar színházkultúrában.

A Bartók Béla Művelődési Központban 1982 óta működő Próbataársulat amatőr színházi előadásokra spontán szerveződött csoport. Tagjai az ország különböző városai-ban élő emberek. Így egy-egy produkció nyári alkotótáborban „áll össze”. Törekvéseikről *Csicsai Antalt*, vezetőjük kezdték.

— *Mi tarthat össze folyamatosan egy ilyen sajátosan szerveződött társulást?*

— A hasonló mentalitás, pontosabban az: mindnyájunknak lételeme a színpad, a színház. A nagyszínház — hierarchiája miatt — igen nehézkes. A rendezői színház pedig, véleményem szerint, azért alakulhatott ki, mert a

színészeknek manapság nem kell feltétlenül intellektussal rendelkezniük. Nem kívánja meg tőlük a rendező, hogy gondolkodjanak. Sőt, talán jobb is, ha nem zavarják meg őt saját elképzeléseikkel. Nálunk mindenki egyenrangú, a produkciókat egy közös intellektuális töke mozgatja. Kísérletező színház a miénk.

— *A Próbataársulat, ha úgy vesszük, a Szegedi Egyetemi Színpad folytatása.*

— *Varga Kata, Koy Gábor* és még néhányan az egyetemi színpadtól „szereződtek át” 1979-ben, az akkor alakult Ifjúsági Színpadba, majd később a Próbataársulatba. Nemrég *Paál István* is megnevezett bennünket, az volt a véleménye, ütközés csapat lévén, el kell döntelnünk, rátesszük-e az életünkre a színházra, vagy továbbra is elviseljük, hogy amolyan szegény rokon módjára elviseljenek bennünket.

— *Ha jól értem, a csoport ki szeretne törni az amatőr kategóriából.*

— Szerintem nincs különbség ma már amatőr és profi között. A csoport tagjai egyébként képesítéssel, papírral is rendelkeznek. Néhányan a kaposvári színház tagjai. Többünknek van A, B, C kategóriás rendezői vizsgája. Hivatalos tarifánk, tiszteletdíjünk is van. Csak mi ezt nem kérjük, mert örömléshez jut. Mint említettem, a nagy monstre színházak egyedül nem tudják tovább felvállalni a színházkultúrát. A beérleltetett, mindenkinek kedvezni kívánó színház művészetpolitikájában nehezen fér bele az abszurd, a nem közérthető. A különböző igényeket az alternatív, kis színházak tudnák kielégíteni.

— *S ki működtetné ezeket?*

— Sajnos, mindenképp intézményes háttérre lenne szükségünk. Színház magánvállalkozásban egyelőre nem képzelhető el. Az apró színházaknál egy-egy produkció

életében bele lehetne akár kalkulálni a bukás lehetőségét is. A jövőben, ha egy nagyszínházi produkció megbukik, az katasztrófa lesz. Vagyis a szervezők kénytelenek lesznek a tömegizlésnek tetsző műveket műsorra tűzni, hogy a bevételt megtermelhessék.

— *Albee: Nem félünk a farkastól-ja, Ionescu: Kopasz énekesnő-je és a repertoár többi darabja nem kifejezetten ilyenek. A Momo című mesejáték sem afféle vidám gyermekelőadás.*

— A gyermekelőadásokon az előadóművészek arra törekednek, hogy minél előbb megnyerjék a közönséget. Mi arra vállalkozunk, hogy elengedjük a gyerek kezét. Arra biztatjuk: válasszon a lehetőségek között. Kicsit magára hagyjuk, azért, hogy repülhessen. Hogy megízlelhessen a szabadság ízét. Afféle beavató színház ez.

— *El tudná képzelni a Kisszínház színpadán vendégszerepelni a Próbataársulatot?*

— Azt hiszem, az ötlet nem is olyan utópisztikus. Bár mi nem feltétlen a profi színpadára vágyunk. Amolyan szobaszínházat szeretnénk. Állandó helyet, ahol folyamatosan próbálhatunk, és előadásokat tarthatunk. Ha igaz, a Bartók megkapja a színészklubot. Ez ideális hely lenne számunkra. Itt műhelyként működhetnénk. Más, amatőr, hivatalos, esetleg külföldi társulatokat is meghívhatnánk ide vendégszerepelni.

— *Mit gondol, a Szegedi Nemzeti Színház valamelyik tagja vállalna-e szerepet a Próbataársulat valamelyik produkciójában?*

— A két világ között egyelőre nagy a szakadék. A nagyszínházi társulatok tagjai nemigen keresik a kapcsolatot az amatőrökkel. S hogy őszinte legyek, mi is gyanakvással, fenntartással tekintünk rájuk. Persze, ha ez a struktúra felbomlik, minden megváltozhat. Mi legalábbis bizunk benne.

Pacsika Emilia

Új lapok

Nemrég adtunk hírt arról, hogy megújulva lépett a nagyközönség elé az eddig a szűk szakmai körök orgánusaként ismert Színház című lap. Thália most egy újabb orgánummal gazdagodott. Helyesebben: egy régivel. A *Színházi Élet*et ugyanis, melynek második száma ma kerül az utcákra, még a századelőn alapította *Incze Sándor*, s a lap ilyen címen volt igen népszerű 1938-ig, a kényszerű megszűnésig. Most ugyanezzel a névvel, és hasonló szellemben újítja föl működését. Érdeklődésünkre *Bános Tibor* főszerkesztő telefonon elmondta, hogy minden héten csütörtökön jelennek meg, egyelőre 40-50 ezres példányszám-ban, 39 forintért. Az előfizetőket most szervezik, a

postától kapott információk szerint eddig már több százan jelentkeztek.

A lapot a Színházi Élet Kiadó Kft. adja ki; a társaság alapítókeje 6 millió forint, „a Mai Nap rt.” része, de tagja a Kolonél Lap- és Könyvkiadó Vállalat is.

— Nagyon nagy az érdeklődés a lap iránt — mondja a főszerkesztő —, hiszen nálunk 40 éve nem volt hasonló profilú újság. Elsődleges feladatunknak a színház népszerűsítését tartjuk, s hogy jó kapcsolatot teremtsünk azok között, akik az előadást nézik, illetve játszószák.

— *Az önöké immár a negyedik, kifejezetten színházi profilú lap. Miben térnek el a társaságoktól, vagy ha tetszik, a konkurenciától?*

— Mi is minden fontos témával szeretnénk foglalkozni, de sajátos hangnemből. Nem a kritikát tekintjük a legfőbb műfajunknak.

— *Milyen újszerű rovatokat terveznek?*

— Lesz minden: divat, humor, rejtély. Szeretnénk megemlékezni a színészi jubileumokról, a ma megjelenő számban *Zenthe Ferencet* köszöntjük 70. születésnapján. A következő számtól indul a Színházi Élet régi rovata, az *Intimpista* is. Ebben „bizalmas” híreket fogunk közölni, de nem szándékunk személyeskedni, pláne pocsondiázni. Vállalkozunk viszont bizonyos találgatásokra, és elmondjuk a családi eseményeket is. Új-

raindítjuk a társasági rovatot is, itt azonban sok félelmet kell legyűrnünk.

— *Ma nincs társasági élet?*

— Van, ám nagyon zárt. Az emberek nagyon bizalmatlanok egy újságíróval, pláne egy fotóssal szemben. A régi értelemben vett polgári élet ma nem létezik. Aztán az is gondot jelent, hogy a színházi újságírásban nincs megfelelő utánpótlás, s a szakma eltávolodott a színházról. Márpedig ezt a műfajt megfelelő kapcsolatok nélkül nem lehet művelni! S bizony a színészek körében is van bizonyos ellenállás az újságírókkal szemben. Mi ezeket az előítéleteket is oldani szeretnénk.

(márok)

Színházi Élet